

ombudsman
veřejný ochránce práv

Věznice Plzeň

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Klatovská třída 202, 301 00 Plzeň
Zřizovatel:	Ministerstvo spravedlnosti
Ředitel:	plk. Mgr. Petr Vlk
Typ zařízení:	věznice
Kapacita:	143 obviněných, 1 061 odsouzených
Datum návštěvy:	3. až 4. dubna 2019
Datum vydání zprávy:	6. srpna 2019
Návštěvu provedli:	Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., Mgr. Bc. Ondřej Klabačka, Mgr. Martin Klumpar, Mgr. Barbora Matějková, JUDr. Milan Svoboda

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

Obsah

Úvodní informace	3
Shrnutí	7
Bezpečnost	8
1. Důkladné osobní prohlídky	8
2. Umísťování obviněných.....	11
3. Eskorty.....	13
Materiální podmínky	15
4. Vybavení cel	15
5. Oblečení	18
Průběh dne obviněného	20
6. Režimová opatření	20
7. Hygiena.....	20
8. Strava	22
9. Aktivity	23
10. Kontakt s vnějším světem	27
Další zjištění z návštěvy	30
11. Zdravotní péče	30
12. Vnitřní řád	35
13. Stížnosti	35
Přehled opatření k nápravě.....	37

Úvodní informace

Systematická návštěva a její cíl

Na základě ustanovení § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, vykonávám činnost národního preventivního mechanismu, v jehož rámci provádím **systematické návštěvy míst (zařízení), v nichž se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě**. Důvodem omezení na svobodě je rozhodnutí orgánu veřejné moci, nebo závislost osoby na poskytované péči. Cílem systematických návštěv je posílit ochranu osob omezených na svobodě před všemi formami špatného zacházení.¹ Vazební věznice představují zařízení ve smyslu § 1 odst. 4 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv.

Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřuji pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv.² Pracovníky jsou právníci a experti na danou oblast. Šetření spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s vedením, zaměstnanci a vězňnými osobami, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace včetně zdravotnické.³ Charakter návštěv je **preventivní, s cílem působit do budoucna** a zvyšovat standard podmínek věznění v České republice.

Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení

Z každé systematické návštěvy **pořizuji zprávu, jejíž součástí mohou být návrhy opatření k nápravě**. Zpráva slouží k dialogu se zařízením a jako vodítko k prevenci nebo odstranění špatného zacházení. Zpráva nepopisuje praxi zařízení, která odpovídá dobrým standardům zacházení. Proto může působit negativním dojmem. Prosím čtenáře, aby zprávu četli s tímto vědomím a nepovažovali mé závěry za nedocnění náročné práce zařízení.

Zprávu zašlu zařízení a vyzvu je, aby se k mým zjištěním a navrženým opatřením vyjádřilo.⁴ Jsem připravena zabývat se předloženými argumenty. Navržená opatření k nápravě jsou zpravidla různá svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Při jejich formulaci navrhuji také termín realizace, přičemž očekávám, že zařízení jej buď respektuje, anebo odůvodněně navrhne jiný termín. Pro snazší orientaci poskytuji v závěru zprávy jejich přehled.

1 Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). Ve věznici může mít špatné zacházení například podobu nezajištění bezpečí, nerespektování lidské důstojnosti, práva na soukromí, anebo podobu nepřiměřeného používání donucovacích prostředků.

2 V souladu s § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

3 V souladu s § 21a ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv.

4 Ustanovení § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

- Bezodkladná opatření je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Je-li jejich realizace náročná, je třeba je provést v nejkratší možné době. Za bezodkladná pokládám opatření, která považuji za naléhavá a přikládám jim velkou důležitost, anebo která považuji za objektivně snadno realizovatelná.
- Opatření s delší lhůtou je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho, tří, šesti měsíců, jednoho roku.
- Opatření s průběžným plněním formuluji tam, kde je třeba zavést do praxe určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že se tak stane bezodkladně a bude se dbát na uplatňování do budoucna.

Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že opatření bylo realizováno a jak, nebo (2) kdy a jak se tak stane, nebo (3) navrhne jeho alternativu.

Shledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je pak vysvětlení zjištěných pochybení, doložení navržených opatření k nápravě či hodnověrný příslib jejich realizace. **Neshledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným**, vyrozumím o tom nadřízený úřad (případně vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁵ Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace **zveřejním anonymizovanou zprávu z návštěvy zařízení** (s výjimkou jmen osob pověřených vedením zařízení), včetně obdrženého vyjádření, na svých internetových stránkách⁶ a v databázi Evidence stanovisek ochránce ESO.⁷

Po provedení série souvisejících návštěv **vydávám tzv. souhrnnou zprávu**. Tu také zveřejňuji a doručuji příslušným orgánům veřejné moci. V souhrnné zprávě bez vazby na konkrétní navštívené zařízení shrnuji svá zjištění a doporučená opatření k nápravě, navrhuji systémová doporučení, případně formuluji standard dobrého zacházení. Cílem také je, aby zpráva byla k dispozici nenavštíveným zařízením jako vodítko k odstranění nebo prevenci špatného zacházení.

5 Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

6 Veřejný ochránce práv - ombudsman [online]. Brno: © Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/>.

7 Evidence stanovisek ochránce (ESO) je dostupná z: <http://eso.ochrance.cz/Vyhledavani/Search>.

Charakteristika zařízení

Budova, v níž sídlí Věznice Plzeň (dále jen „věznice“), byla již od počátku projektována pro účely ubytování vězňů. Přestože je tato věznice primárně věznicí pro výkon trestu, je zde zřízeno i zvláštní oddělení pro výkon vazby,⁸ na něž byla systematická návštěva zaměřena. Vazební oddělení je umístěno v jednom z osmi křídel budovy ve třech patrech (chodbách). V prvním patře se nachází vazba se zmírněným režimem; ta se nachází rovněž i v části třetího patra. Ženy nemají vyhrazen vlastní oddíl. Obvinění i obviněné jsou ubytováni v celách pro maximálně dvě osoby.

Obrázek 1: Satelitní snímek věznice⁹

Část pro výkon vazby má celkovou kapacitu 143 obviněných. V době zahájení návštěvy bylo ve věznici 122 obviněných (jeden z nich byl přijat v průběhu prvního dne návštěvy), tudíž kapacita byla naplněna na 85,31 %. Mezi obviněnými bylo 113 mužů (z nich 2 mladiství)

⁸ Ustanovení § 3 písm. d) nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 37/2018, o vazebních věznicích a profilaci věznic Vězeňské služby České republiky.

⁹ Mapy Google [online]. Google, Mapová data, © 2019 [cit. 2019-01-04]. Dostupné z: <https://www.google.com/maps/> (upravena barevnost).

a 9 žen, přičemž napříč oběma pohlavími 46 osob byli cizinci a cizinky (jedenáct různých státních příslušností).¹⁰

Průběh návštěvy

Návštěva proběhla ve dnech 3. až 4. dubna 2019 bez předchozího ohlášení. Ředitel byl o návštěvě osobně informován při jejím zahájení. Návštěvu jsem provedla osobně spolu s právníky Kanceláře veřejného ochránce práv Mgr. Bc. Ondřejem Klabačkou, Mgr. Martinem Klumparem, Mgr. Barborou Matějkovou a JUDr. Milanem Svobodou.

Kolegové z Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen „Kancelář“) předali řediteli pověření k provedení návštěvy. Společně jsme si vyžádali potřebnou součinnost a dokumentaci.

Navštívili jsme část věznice, v níž je vykonávána vazba. Hovořili jsme s vedoucími zaměstnanci, dozorci, strážnými, lékaři, sociálními pracovníky, speciálními pedagogy, psychology, s ošetrovatelským personálem a s obviněnými. Na místě zastížený personál poskytl veškerou součinnost, za což děkuji.

¹⁰ Statistické údaje z webových stránek vězeňské služby se mírně liší – podle týdenního statistického hlášení bylo ve vazbě o jednu obviněnou ženu více. Toto však nemá vliv na výstup ze systematické návštěvy.

Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky. *Týdenní statistické hlášení 3. 4. 2019*. Vězeňská služba České republiky [online]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2019/04/TSH-3.-4.-2019.pdf>.

Shrnutí

Systematická návštěva Věznice Plzeň byla zaměřena pouze na výkon vazby, přičemž jsem nezjistila, že by zde docházelo ke špatnému zacházení. Přesto jsou oblasti, v nichž doporučuji přijetí změn.

Nesouhlasím s přístupem věznice k provádění důkladných osobních prohlídek, o nichž je možné říci, že jsou prováděny systematicky plošně u všech obviněných bez individuálního zhodnocení rizik. Tuto praxi dlouhodobě kritizuji, protože ji v takovém rozsahu považuji za nepřiměřený zásah do důstojnosti prohlížených osob.

Dále by v současné době měl být zajištěn vyšší standard hygieny obviněných, než jak tomu je v navštívené věznici. Za tímto účelem doporučuji, aby bylo obviněným umožněno častější a delší sprchování a aby matrace na celách byly omyvatelné.

Co se týče zdravotní péče, považuji za nevhodnou časovou prodlevu (v jednom případě téměř týdně) mezi zjištěnými případy násilí mezi vězni a zdravotní prohlídkou, která má být v těchto situacích provedena u všech zúčastněných neprodleně.

Na druhou stranu jsem však v oblasti zdravotní péče zaznamenala i dobrou praxi. Ze studia zdravotnické dokumentace totiž vyplynulo, že věznice zaznamenává případy, kdy je příslušník Vězeňské služby České republiky (dále jen „příslušník“) přítomen v ordinaci při vyšetření obviněné osoby na dohled.

Atmosféra ve vazebním oddělení je celkově uspokojivá, a to především díky kvalifikovanému personálu respektujícímu požadavky dynamické bezpečnosti.¹¹ Na tomto místě bych chtěla rovněž ocenit systém zaznamenávání aktivit obviněných, který věznice vytvořila. Jako příklad dobré praxe považuji i tzv. balíčky první pomoci,¹² které dostávají obvinění a které jsou vytvořeny rovněž i ve vietnamském jazyce. Pouze bych vybidla k zamyšlení, jestli by nebylo vhodné v budoucnu vytvořit verzi v jazyce polském s ohledem na počet obviněných s polskou státní příslušností.

Věřím, že vedení věznice i jednotliví členové personálu přijmou má zjištění jako konstruktivní kritiku, která napomůže zlepšit podmínky ve věznici a prospěje jak obviněným, tak v konečném důsledku i personálu samotnému. Ve své zprávě nezmiňuji některé systémové nedostatky, které vedení věznice bez podpory nadřízených orgánů nedokáže ovlivnit, avšak i na ně se zaměřím prostřednictvím jiných nástrojů, např. souhrnnou zprávou ze série návštěv vazebních věznic.

11 MURDOCH, Jim, JIŘIČKA, Václav. *Combating ill-treatment in prisons. A handbook for prison staff with focus on the prevention of ill-treatment in prison*. Council of Europe, 2016, 92 s. [online]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/combating-ill-treatment-in-prison-2-web-en/16806ab9a7/>.

12 Tyto balíčky obsahují základní informace o vazebním oddělení (včetně adresy a čísla účtu věznice, žádosti o návštěvu studovny, rozpisu přítomnosti civilních pracovníků), dopisní potřeby (obálka, známka, papír, tužka, blok) a malý kalendář.

Bezpečnost

Jedním z úkolů věznice je zajištění vnější i vnitřní bezpečnosti, v rámci níž musí být zajištěna bezpečnost jak vězňených osob, tak personálu. Ke splnění tohoto účelu se využívá kamerového systému, donucovacích prostředků, osobních prohlídek, systému prevence násilí a sebepoškození a dalších nástrojů. Práva a povinnosti obviněných jsou vtělena do vnitřního řádu. Současně ovšem zákon o výkonu vazby stanoví, že obviněný smí být „*podroben jen těm omezením, která jsou nutná ke splnění účelu vazby z hlediska jejího důvodu a k zachování stanoveného vnitřního pořádku a bezpečnosti. Ve výkonu vazby nesmí být ponižována lidská důstojnost obviněného a nesmí být podrobován fyzickému ani psychickému nátlaku.*“¹³

1. Důkladné osobní prohlídky

Zachování lidské důstojnosti je jedním z lidských práv, která jsou zaručena všem osobám.¹⁴ Proto i při provádění důkladných osobních prohlídek musí vězeňský personál toto právo obviněných respektovat.¹⁵ Provádění důkladných osobních prohlídek je více upraveno v nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky, které mimo jiné stanoví, že se k provedení této prohlídky přistoupí, jestliže existuje důvodné podezření založené na individuálním zhodnocení rizik, že obviněný má u sebe nebezpečné předměty nebo nepovolené věci.¹⁶ Přestože důkladné osobní prohlídky představují obecně zásah do lidské důstojnosti vězňených osob, v daném prostředí za účelem zajištění vnitřní bezpečnosti lze však tento zásah považovat za legitimní, pokud je prováděn přiměřeným způsobem.¹⁷

Ze shodného vyjádření jak obviněných, tak i personálu věznice vyplývá, že důkladné osobní prohlídky jsou prováděny plošně u všech obviněných před návštěvou i po ní. Z některých provedených rozhovorů také vyplývalo, že při prohlídkách se obvinění vysvlékali celí do naha a dřepovali. Na druhou stranu se nepřístupuje k důkladným osobním prohlídkám před setkáními s advokátem a po nich; obvinění pouze procházejí bezpečnostním rámem. Toto považuji za alespoň částečnou individualizaci přístupu k osobním prohlídkám.

13 Ustanovení § 2 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o výkonu vazby“).

14 Ustanovení čl. 10 odst. 1 usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, (dále jen „Listina základních práv a svobod“).

15 Ustanovení odst. 54.3 Evropských vězeňských pravidel, Doporučení výboru ministrů Rady Evropy – Recommendation CM/Rec(2014)3, (dále jen „Evropská vězeňská pravidla“).

16 Ustanovení § 89 odst. 1 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 23/2014, o vězeňské a justiční strážní, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen jako „NGŘ č. 23/2014“).

17 Tento názor zastával i můj předchůdce JUDr. Pavel Varvařovský, jak je patrné z jeho závěrečného stanoviska ze dne 6. prosince 2011, sp. zn. 645/2011/VOP/MS. Dostupné z: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/2320>.

Paušálnost provádění důkladných osobních prohlídek dlouhodobě kritizují.¹⁸ Můj názor se mimo jiné opírá o bohatou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, například o rozhodnutí ve věci *Yankov proti Bulharsku*¹⁹ nebo *Frérot proti Francii*²⁰. Není možné považovat za přiměřené, pokud se vězněné osoby musejí důkladným osobním prohlídkám podrobovat plošně a v jejich rámci rovněž rutinně dřepovat či zvedat penis a šourek, aniž by existovalo reálné podezření odůvodňující tento postup.²¹ Před provedením osobní prohlídky by mělo proběhnout individuální posouzení, zda je důvodné k ní přistoupit.

Průběh důkladné osobní prohlídky by měl být v souladu s názorem Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (dále jen „Výbor CPT“), který požaduje provádění těchto prohlídek způsobem spočívajícím v postupném svlékání, kdy prohlížená osoba bude mít obnaženu vždy maximálně polovinu těla. Přestože k tomuto závěru Výbor CPT dospěl v souvislosti s prohlídkami osob zadržených policejními orgány,²² jsem přesvědčena, že uvedený postup lze uplatnit i při provádění důkladných osobních prohlídek ve věznicích.

Opatření:

- 1) Provádět důkladné osobní prohlídky individuálně na základě zhodnocení rizik, a to tak, aby prohlížené osobě bylo umožněno sundat nejprve oděv od pasu nahoru a obléknout se, než bude sundávat oblečení od pasu dolů (průběžně).**

18 Zpráva ze systematických návštěv veřejného ochránce práv – Věznice 2016, s. 43. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/ZARIZENI/Veznice/Veznice-2016.pdf.

19 „Důkladné osobní prohlídky mohou být při určitých příležitostech za účelem zajištění bezpečnosti a pořádku ve věznicích a předcházení trestní činnosti nezbytné. Musejí však být provedeny adekvátním způsobem a musejí být odůvodněné.“ Citace z rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Yankov proti Bulharsku* ze dne 11. prosince 2003, stížnost č. 39084/97, § 110.

20 „Důkladná osobní prohlídka, je-li v konkrétním případě nezbytná pro zajištění bezpečnosti a pořádku ve věznici či předcházení trestné činnosti, není sama o sobě ponižujícím zacházením ve smyslu článku 3 Úmluvy. Je tomu tak i tehdy, zahrnuje-li prohlídku intimních partií spojenou např. s předklonem a zakašláním. K ní však lze přistoupit jen tehdy, je-li absolutně nezbytná s ohledem na konkrétní okolnosti situace, v níž je prováděna, a existují-li konkrétní a vážná podezření, že dotčená osoba v dané části přechovává zakázané předměty.“ Citace z rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Frérot proti Francii* ze dne 12. ledna 2007, stížnost č. 70204/01, § 41.

21 SVOBODA, Milan, Důkladné osobní prohlídky. *České vězeňství*. 2015, č. 2, s. 22-23. ISSN 1213-9237.

22 „Mělo by být vyvinuto veškeré rozumné úsilí k minimalizaci pocitu trapnosti; zadržené osoby, které jsou prohledávané, by běžně neměly být žádány, aby svlékly všechno své oblečení zároveň, např. by jim mělo být povoleno, aby sundaly oděv od pasu nahoru a oblékly se, než budou sundávat další oblečení.“ Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 1. až 10. dubna 2014, bod č. 22. [cit. 19. 6. 2017]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168069568d>.

1.1 Kamera v prohlídkové místnosti

Vězeňská služba může, je-li to nezbytné pro plnění jejích úkolů, pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy osob a věcí nacházejících se v objektech a prostorách jí spravovaných a střežených.²³

Důkladné osobní prohlídky obviněných mužů jsou prováděny ve dvou místnostech, z nichž jedna je monitorována kamerou. Nenamítám nic proti skutečnosti, že v jedné z místností je nainstalována kamera. Tato kamera může sloužit k ochraně bezpečnosti obviněných i personálu věznice. Již dříve jsem konstatovala, že pokud jsou kamery používány ve věznicích např. na exponovaných chodbách či společných místech, kde může docházet k násilí, lze to za určitých podmínek právně akceptovat.

Obrázek 2: Výstup z kamery v prohlídkové místnosti

Nejsem ovšem spokojena s konkrétními atributy této kamery. Jedná se totiž o živý přenos, ke kterému má přístup relativně mnoho osob²⁴ na to, že v místnosti jsou prováděny takto intimní prohlídky. Zastávám názor, že k výstupu z kamer v prohlídkových místnostech by se měl moci dostat pouze omezený okruh zaměstnanců věznice, kteří jsou stejného pohlaví jako prohlížená osoba. Neshledávám ani jako vhodné, potřebné a přijatelné, aby výstup z kamery musel být vyveden na některém z pracovišť věznice, kde ho může sledovat „živě“ k tomu pověřený zaměstnanec věznice. Připouštím však, že k ochraně bezpečnosti

23 Ustanovení § 21a odst. 1 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

24 Ředitel věznice, zástupce ředitele věznice, vedoucí výkonu vazby a trestu, zástupce vedoucího výkonu vazby a trestu, inspektor dozorcí služby, oddělení prevence a stížností, operační, vrchní inspektor strážní služby, vedoucí oddělení vězeňské stráže, zástupce vedoucího oddělení vězeňské stráže a navíc dle získaných informací ještě jeden zaměstnanec.

zaměstnanců věznice a vězňených osob má pořízení záznamu z této kamery a jeho uchování po určitou přiměřenou dobu svůj význam, aby následně bylo možné prošetřit stížnosti či případné incidenty, které se odehrály v místnosti určené pro provádění důkladných osobních prohlídek.

Pro představu zde odkazuji na řešení, které v minulosti přijala Věznice Světlá nad Sázavou, kde k výstupu z obdobně umístěných kamer mají podle vnitřního předpisu přístup pouze tři osoby: ředitelka věznice, konkrétní pracovníce oddělení prevence a stížností a vedoucí výkonu vazby a trestu.

„Sledování záznamu je možné v jediné místnosti s týmž přístupem (ověřeno). Zpětně lze dohledat, kdo se kdy ‚díval‘, podle přístupu k počítači. Přístup nelze obelstít ani tak, že by jedna z oprávněných osob zapůjčila svou přístupovou čipovou kartu (k pohybu po věznici) a heslo do počítače, vstup do místnosti je totiž snímán centrálním kamerovým systémem. Po technické stránce lze uvést, že kamery mají čidlo pohybu, a nahrávání tedy spouští při pohybu ve snímaném prostoru. Záznam se postupně přehrává (smyčka), uchovává se max. 15 dnů.“²⁵

Domnívám se, že kromě toho, že by měla kamera pouze vytvářet záznam, k němuž bude mít přístup omezené množství zaměstnanců, a to jen pro účely šetření věznice či jiného kontrolního orgánu, měli by obvinění být o specifických kamerového snímání v prohlídkové místnosti poučeni. Takové poučení lze umístit ve stručné podobě na tabulce při vstupu do prohlídkové místnosti, dále je lze uvést ve vnitřním řádu věznice, ale zejména považují za vhodné, aby příslušníci před započítím prohlídky vězňené osoby o způsobu používání kamery ústně poučili.

V tomto smyslu již s věznicí vedu dialog v rámci individuálního spisu, který se týká důkladných osobních prohlídek odsouzených prováděných v jiné místnosti, ovšem se stejným principem kamerového snímání.

Opatření:

- 2) Upravit kamerový systém v místnosti pro provádění osobních prohlídek tak, že bude pouze vytvářet záznam přístupný vybraným členům personálu, a to jen pro potřeby prošetření stížností a incidentů; o tomto poučovat prohlížené osoby (do 3 měsíců).**

2. Umísťování obviněných

Ze zákona o výkonu vazby vyplývá, že se „při umísťování obviněných dbá na to, aby byl dodržen účel vazby a aby nedocházelo k mravnímu nebo jinému ohrožení obviněných“.²⁶ Věznice by v tomto smyslu měly postupovat nejen při úvodním umísťování obviněného, ale dynamicky reagovat na rozličné skutečnosti, které mohou nastat následně. Ubytování

²⁵ Citace z průběžné zprávy ze šetření mého předchůdce JUDr. Pavla Varvařovského ze dne 9. března 2012, sp. zn. 453/2011/VOP/MS. Dostupné z: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/1708>.

²⁶ Ustanovení § 6 odst. 1 zákona o výkonu vazby.

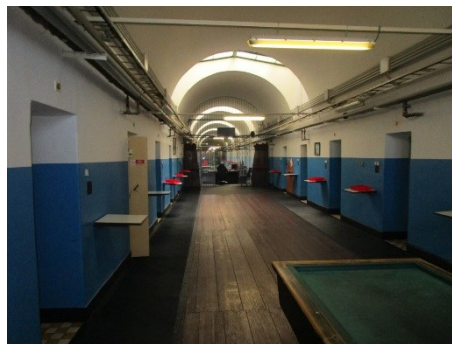
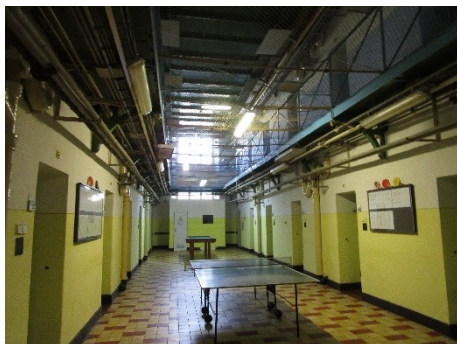
zajišťované pro vězně, zejména pak veškeré prostory určené pro spaní, musí respektovat lidskou důstojnost a co možná nejvíce potřebu soukromí.²⁷

Dle informací získaných v průběhu systematické návštěvy přistupuje věznice individuálně k potřebám obviněných, a pokud je to možné, tak jim v otázce umístování vychází vstříc. Obecně jsou vždy zohledňovány různé faktory – mimo jiné věk nebo mentální vyspělost. Avšak při zkoumání umístování obviněných jsem narazila na oblasti, kde je prostor ke zlepšení, o nichž budu hovořit dále.

2.1 Zmírněný režim

Za splnění požadavků stanovených zákonem o výkonu vazby a řádem výkonu vazby²⁸ je možné obviněného umístit do oddělení výkonu vazby se zmírněným režimem. V tomto oddělení se nachází ubytovací prostor se sociálním a kulturním zařízením, v němž se obvinění mohou v určeném čase volně pohybovat a stýkat se s dalšími obviněnými.²⁹ Jedná se o projev principu humanizace, jehož důsledkem je mimo jiné snížení intenzity zátěžových situací vyplývajících z uvěznění.³⁰

Pro zmírněný režim je vyčleněno podle dokumentace věznice 47 míst³¹ v prostoru celého prvního podlaží a v části třetího. O přemístění do tohoto režimu si obviněný musí zažádat, přičemž o žádosti následně rozhoduje komise, která se skládá ze zástupce vedoucího výkonu vazby a trestu, speciálního pedagoga, vrchního dozorce (který osobu zná), psychologa, a pedagoga volného času. Personál potom hodnotí, jestli je obviněný bezproblémový, jak funguje v kolektivu.

Obrázky 3 a 4: Oddělení výkonu vazby se zmírněným režimem v 1. NP (vlevo) a v 3. NP (vpravo)

Za systému, jenž je v současnosti nastaven, nemohou někteří obvinění na ubytování ve vazbě se zmírněným režimem dosáhnout bez ohledu na to, jak se chovají v průběhu

27 Ustanovení odst. 18.1 Evropských vězeňských pravidel.

28 Vyhláška č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

29 Ustanovení § 8 odst. 2 zákona o výkonu vazby.

30 FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří: *Sociální patologie. Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014, ISBN 978-80-247-5046-0, s. 203.

31 Tedy přibližně 32,9 % z celkové ubytovací kapacity pro obviněné.

vazební stíhání. Konkrétně se jedná o obviněné ženy a osoby obviněné ze závažnější trestné činnosti. Ženám by musela být vymezena část některého z podlaží.

Jako problematickou shledávám skutečnost, že věznice automaticky (plošně) neumožňuje přemístění na zmírněnou vazbu osobám, které jsou vazebně stíhány za závažnější trestnou činnost, aniž by k tomuto rozhodnutí bylo přistoupeno na základě individuálního posouzení rizik a chování, které obviněný vykazuje od počátku omezení osobní svobody. Vyloučení osoby z možnosti pobývat na zmírněném režimu pouze na základě neprokázaných obvinění, za něž je vazebně stíhána, je nepřiměřeně přísné opatření.

Opatření:

- 3) Nevylučovat automaticky možnost umístění obviněného ze závažnější trestné činnosti na zmírněnou vazbu (bezodkladně).**
- 4) Vytvořit vazbu se zmírněným režimem pro obviněné ženy (do 1 roku).**

2.2 Koluzní vazba

Ve věznici se nacházel přibližně dva měsíce jeden obviněný s koluzním důvodem vazby.³² Vzhledem k tomu, že se tito obvinění musí umísťovat odděleně od ostatních obviněných,³³ byla vazba tohoto obviněného fakticky samovazbou mimo prvních několika dnů. Vedle pravidelných návštěv rodiny za obviněným docházela několikrát týdně psycholožka. Omezený přístup ke kontaktu s dalšími lidmi na minimálně tři měsíce je dle mého názoru vlastně samovazbou, což je i stanovisko Výboru CPT.³⁴ Věznice samozřejmě nemůže ovlivnit, jestli osoba bude mít tento důvod vazby, nebo kolik takových obviněných bude ve věznici současně. Je však potřeba, aby se takovému obviněnému věznice snažila zprostředkovat co největší míru kontaktu s lidmi bez současného porušení účelu vazby. Může například zvážit rozšíření počtu návštěv rodinných příslušníků nad rámec zákonného limitu na 90 minut týdně po dobu trvání tohoto typu vazby. Doporučuji rovněž, aby věznice disponovala televizí, již by mohla zapůjčit v případě, že by obviněný musel být na cele sám a neměl prostředky na zajištění vlastní televize.

3. Eskorty

Eskorta je pojem užívaný pro ozbrojený doprovod vězňených osob mimo věznici.³⁵ Jejich provádění je častým úkolem Vězeňské služby České republiky. V průběhu eskort jsou často

³² Ustanovení § 67 písm. b) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

³³ Ustanovení § 7 odst. 1 písm. b) zákona o výkonu vazby.

³⁴ Rada Evropy, Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu či zacházení nebo trestání. *Výkon vazby. Výňatek z 26. obecné zprávy CPT, publikované v roce 2017.* CPT/Inf(2017)5-part, bod 62. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16808ef5b6>.

³⁵ Ustanovení § 37 odst. 1 NGŘ č. 23/2014.

používány donucovací prostředky, musí však být užity přiměřeně.³⁶ Individuální posouzení rizik u konkrétního eskortovaného je nezbytnost.

Zaznamenala jsem několik stížností na průběh eskort do civilních zdravotnických zařízení. Někteří obvinění uvedli, že jeli na vyšetření v oblečení neadekvátním daným klimatickým podmínkám, protože jim před eskortou nebylo umožněno se převléci. Vzhledem k tomu, že toto vyplývalo pouze z malého množství rozhovorů, je možné, že se jednalo pouze o individuální exces, protože umožnění nošení oděvu adekvátního počasí a ročnímu období obviněným je standardem, s jehož nerespektováním se v praxi nesetkávám. Považuji za vhodné, aby věznice příslušníky provádějící eskorty poučila, že porušení tohoto standardu je zásah do důstojnosti osob a nesmí k němu docházet.

Příslušníci ve svých vyjádřeních zmínili, že před eskortou vždy zjišťují, koho budou převážet, jaká je jeho minulost apod. Na základě tohoto posouzení je nasazen odpovídající donucovací prostředek, nicméně při eskortách do civilních zdravotnických zařízení jsou zároveň automaticky používány i nožní pouta. K použití těchto donucovacích prostředků by mělo být přistoupeno pouze v odůvodněných případech, a nikoliv plošně u všech obviněných. Vězeňská služba by měla rozhodovat vždy individuálně: zejména podle charakteru, tělesné konstituce a zdravotního stavu osobnosti eskortovaného, podle trestné činnosti, ze které je obviněn, podle poznatků z průběhu výkonu vazby a podle požadavku ošetřujícího lékaře.³⁷

Opatření:

- 5) Nožní pouta používat při eskortách pouze v odůvodněných případech, nikoli plošně u všech eskortovaných (průběžně).**

³⁶ Ustanovení § 17 zákona o vězeňské službě.

³⁷ V tomto smyslu jsem se vyjadřovala již dříve, například ve svém závěrečném stanovisku ze dne 16. října 2018, sp. zn. 5630/2018/VOP/JM. Dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/6266>.

Materiální podmínky

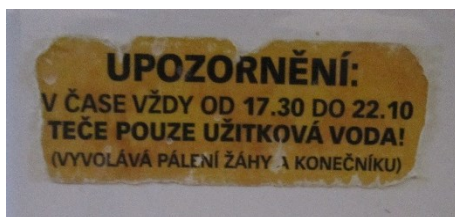
Vazba je zajišťovacím institutem trestního práva, jehož primárním účelem je dočasné zajištění osoby pro některý z vazebních důvodů. Vazba nemá sankční ani výchovnou funkci (neusiluje o resocializaci obviněného), rovněž nepredikuje spáchání trestného činu ze strany obviněného (princip presumpce nevinny).³⁸

Podmínky ve vazbě nesmí ponižovat lidskou důstojnost obviněného.³⁹ Evropská vězeňská pravidla dále (vedle respektu k lidské důstojnosti) zdůrazňují zajištění co možná největšího soukromí obviněných, přičemž ubytování musí odpovídat zdravotním a hygienickým požadavkům s patřičným ohledem na klimatické podmínky, zejména s ohledem na plošnou výměru, počet metrů krychlových vzduchu, osvětlení, vytápění a větrání.⁴⁰ Jak Evropská vězeňská pravidla, tak i Pravidla Nelsona Mandely zdůrazňují, že je nutné co nejvíce přiblížit život ve věznici pozitivním aspektům života na svobodě.⁴¹

4. Vybavení cel

4.1 Pitná voda

Vícero obviněných na zmírněném režimu vyjádřilo obavu, že voda, která teče z kohoutků na celách, je nepitná. Vedení toto tvrzení vyvrátilo, ovšem to nemění nic na tom, že na oddělení vazby se zmírněným režimem se nalézá cedulka oznamující pitnost vody pouze v některých časových intervalech. Jedná se o zjevně starou cedulku, ale dostačovala na to, aby ve vězních vyvolala obavu, které se následně rozšířily a zhoršily. Doporučuji tuto cedulku odstranit a obviněné poučit o nezávadnosti vody tekoucí na celách. Na závěr chci však ocenit, že na celách teče celodenně i teplá voda.

Obrázek 5: Cedulka o pitnosti vody

38 JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 3. 2018. Praha: Leges, 2018 (Leges). ISBN 978-80-7502-278. s. 322 – 323.

39 Ustanovení § 2 zákona o výkonu vazby. Obdobně také bod 1 Pravidel Nelsona Mandely. Jedná se o poslední revizi nezávadných Standardních minimálních pravidel pro zacházení s vězni, které vznikly na půdě OSN. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/GA-RESOLUTION/E_ebook.pdf/.

40 Ustanovení odst. 18.1 Evropských vězeňských pravidel. Obdobně také bod č. 13 Pravidel Nelsona Mandely.

41 Ustanovení odst. 5 Evropských vězeňských pravidel. Bod č. 5.1 Pravidel Nelsona Mandely.

4.2 Matrace

Mým dlouhodobým názorem je, že by matrace vězňů v celách měly mít povrch z omyvatelného materiálu, aby byl zajištěn hygienický standard pro každou vězněnou osobu, jež konkrétní matraci bude používat. Tento typ matrací je běžně používaný v policejních celách.⁴²

Obrázky 6 a 7: Matrace obviněných

Matrace, na nichž obvinění spali, byly různé kvality jak co do materiálu, tak i do míry poškození. Většina matrací byla z molitanu, přičemž právě tyto matrace byly zpravidla nejvíce poničené. Vzhledem k tomu, že omyvatelné matrace mají nejen výhodu lehkého udržování čistoty, ale i jejich poškozování je méně časté díky pevnosti povrchového materiálu, jsem přesvědčena, že výměna matrací za omyvatelné je pro vězňáky výhodná.

Opatření:

- 6) Vybavit celý omyvatelnými matracemi (do 6 měsíců).**

4.3 Sanitární zařízení

Evropská vězeňská pravidla stanoví, že vězni musí mít přístup k hygienickým zařízením, která jsou zdravotně nezávadná a respektují právo na soukromí, a že všechny části věznice musí být stále udržovány v dobrém technickém stavu a čistotě.⁴³ Výbor CPT opakovaně upozorňoval, že pro zajištění soukromí vězňů není dostatečné, pokud je toto zařízení na celách pro více vězňů odděleno od zbytku místnosti pouze pomocí plastového závěsu.⁴⁴ Současně se stavebně-technickým řešením oddělení sanitárního zařízení je třeba také zajistit jeho účinné odvětrávání. Rovněž je nutné, aby v této souvislosti byla zachována důstojnost osob.⁴⁵

42 Článek 3 písm. a) přílohy č. 1 k závaznému pokynu policejního prezidenta č. 159/2009, o eskortách, střežení osob a o policejních celách, ve znění pozdějších předpisů.

43 Ustanovení odst. 19.1 a 19.3 Evropských vězeňských pravidel.

44 Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání ve dne 1. až 10. dubna 2014, CPT/Inf (2015) 18, odst. 53, (dále jen „Zpráva CPT z návštěvy ČR v roce 2014“) Dostupné z: <https://rm.coe.int/168069568d>.

45 Ustanovení čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Cely pro obviněné byly určeny pro dvě osoby, proto je nezbytné, aby byly toalety od zbytku cely odděleny zábranou, která vyhovuje standardům Výboru CPT, jak jsem výše popsala. Přestože sanitární zařízení nebylo v navštívené věznici odděleno od zbytku místnosti pouhým plastovým závěsem, nepovažuji momentální kovovou zábranu, jak je vidět na fotografiích, za dostatečnou.

Obrázky 8 a 9: Kovová zástěna oddělující toaletu na celách

Kovové stěny podle mého názoru nebyly tak vysoké, aby poskytovaly dostatečné soukromí. Pro představu této nedostatečnosti si stačí představit, jak moc je do prostoru toalety vidět z horního lůžka. Není mi zřejmé, proč kovové stěny nejsou stejně vysoké jako kovové rámy, na nichž jsou nasazeny. Jejich prodloužení by ochránilo osobu používající toaletu před pohledem obviněného nacházejícího se na horním lůžku. Prodlouženou variantu zástěny jsem nedávno zaznamenala na oddělení výkonu vazby ve Vazební věznici Ostrava.

Rovněž bych chtěla zmínit toaletu, která se nachází na cele sloužící ke zdravotní izolaci. Tato cela byla s ohledem na svůj účel konstruována pouze pro jednoho obviněného a nacházel se v ní i sprchový kout. Kvůli němu byla cela dispozičně upravena. Toaleta se nachází opět v rohu u vchodu do místnosti, avšak z této strany není nainstalována žádná zábrana. Přestože se tedy obviněný na cele nachází sám, a není tedy tímto zasaženo do jeho práva na soukromí ze strany jiných obviněných na cele, je nutné si uvědomit, že není chráněn před pohledem příslušníků, kteří mohou v nevhodnou dobu nahlédnout průzorem do cely a obviněného vidět přímo při vykonávání potřeby. Toto považuji za nedůstojné.

Obrázky 10 a 11: Toalety na zdravotní izolaci (vlevo) a v kulturní místnosti ve 3. NP (vpravo)

Poslední zvláštností je toaleta, která se nachází v kulturní místnosti vazby se zmírněným režimem ve třetím nadzemním podlaží. Mimo to, že tato toaleta nezajišťuje jakékoli soukromí, jeví se jako nadbytečná. Obvinění ji mohou použít, když mají volný režim, při němž však mohou kdykoliv dojít zpět na své cely, které jim v tomto ohledu zajišťují větší soukromí. Domnívám se rovněž, že ve chvílích, kdy je kulturní místnost využívána, není vhodné, aby aktivity byly rušeny zvuky či pachy spojenými s používáním toalety. Pokud se tato toaleta nevyužívá, domnívám se, že jí není v kulturní místnosti zapotřebí. Pokud ovšem využívána je, i když se mi toto jeví jako nepravděpodobné, mělo by obviněným být zajištěno při jejím použití větší soukromí.

Opatření:

- 7) Oddělit toalety na celách od zbytku místnosti stavebně-technickou přepážkou za současného zajištění účinného odvětrávání (do 1 roku).**

5. Oblečení

Obviněný má právo používat ve výkonu vazby svůj vlastní oděv, prádlo a obuv, pokud jsou splněny podmínky hygienické a estetické nezávadnosti a je zajištěna výměna tohoto oblečení. V případě, že nejsou splněny uvedené podmínky, oblečení obviněného se odevzdá do úschovy a obviněný je povinen používat vězeňský oděv, prádlo a obuv,⁴⁶ přičemž musí dbát o jejich čistotu a udržovat je ve stavu způsobilém k řádnému užívání.⁴⁷ Oděv poskytnutý věznicí nesmí v obviněných vyvolávat pocity ponížení či degradace.⁴⁸

Při návštěvě jsem byla příjemně překvapena, že většina obviněných měla na sobě vlastní civilní oblečení. Pro tuto praxi existuje vícero důvodů, ale hlavním z nich je vstřícnost věznice k výměnám vlastního oblečení a umožnění obviněným na vazbě se zmírněným režimem a obviněným ženám prát si oblečení v lavorech na celách. Toto souvisí také s tím, že vězni mají možnost si v kantýně koupit tekutý prací prášek. Dále i s faktem, že na celách tekla teplá voda a s tím, že skoro ve všech celách měli obvinění vlastní rychlovarné konvice, v nichž si mohli ohřívat vodu nejen na přípravu teplých nápojů. Oceňuji, že díky souhrnu těchto faktorů mohli obvinění více využívat možnosti nošení vlastního oděvu místo vězeňského stejnokroje.

5.1 Vězeňské stejnokroje

Přestože jejich nošení se týkalo pouze malého počtu obviněných, je nutné se nad touto problematikou zastavit. Z rozhovorů vyplynulo, že mimo jiné kusy oblečení dostávali obvinění na týden pouze jedno triko, jeden kus spodního prádla a jeden pár ponožek. Takové množství spodního prádla na týden neumožňuje obviněným být v čistém oblečení. Je třeba mít na paměti, že přestože obvinění mají oblečení na sportování, nemají na tuto

46 Ustanovení § 12 zákona o výkonu vazby.

47 Ustanovení § 30 odst. 1 řádu výkonu vazby.

48 Ustanovení odst. 20.1 a 20.2 Evropských vězeňských pravidel. Obdobně také bod č. 19 Pravidel Nelsona Mandely.

aktivitu vyhrazeno spodní prádlo. Věznice by měla obviněným poskytovat jeden kus spodního prádla a jeden pár ponožek na každý den v týdnu a alespoň dvě trika na týden.

Opatření:

- 8) Poskytovat obviněným týdně sedm kusů erárního spodního prádla a ponožek a dvě trika (průběžně).**

5.2 Kombinace vězeňského a vlastního oděvu

Podle nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky nosí obvinění ke svrchnímu vězeňskému ošacení vlastní nebo vězeňské spodní prádlo, vlastní nebo vězeňské ponožky a vězeňskou obuv, přičemž mohou nosit vlastní pantofle.⁴⁹

Z rozhovorů s personálem i s obviněnými vyplynulo, že nelze kombinovat erární vězeňský oděv s vlastním oděvem (například mít jen vlastní spodní prádlo). Tato praxe jde proti výše citovanému ustanovení nařízení a současně ji kritizoval i můj předchůdce ve své zprávě z návštěv vazebních věznic. Konkrétně uváděl, že pro takovou praxi není „žádný důvod, pakliže je splněna podmínka hygienické a estetické nezávadnosti a [je] zajištěna výměna vlastního oděvu na vlastní náklady“.⁵⁰ Umožnění kombinace vlastního a erárního oděvu, prádla a obuvi nijak nenavýšuje náklady věznice, naopak by je změna přístupu mohla snížit, protože by věznice musela zajišťovat praní menšího množství oblečení.

Opatření:

- 9) Umožňovat kombinování vlastního a erárního oblečení (průběžně).**

5.3 Praní oblečení

Pokud to podmínky věznice umožňují, může věznice obviněnému zabezpečit na jeho náklady vyprání jeho vlastního oblečení.⁵¹ V navštívené věznici toto není v současnosti umožněno. Obvinění umístění na zmírněném režimu a obviněné ženy měli k dispozici na celách lavory, v nichž si mohli svépomocí oblečení prát. Domnívám se, že minimálně do prostor vazeb se zmírněným režimem by mohla být pořízena pračka, v níž by obvinění mohli své oblečení prát za poplatek stanovený věznicí. Ideální by bylo, kdyby pračky byly k dispozici všem obviněným, buď nainstalováním na všechna podlaží či vytvořením prádelny, do níž by byli obvinění odváděni.

Opatření:

- 10) Zajišťovat možnost praní vlastního oblečení obviněných ve věznici (průběžně).**

49 Bod 1 přílohy č. 2 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 6/2012, o vstrojování obviněných, odsouzených a chovanců.

50 Zpráva veřejného ochránce práv z návštěv vazebních věznic, 2010, s. 20. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2010/Vazebni_veznice_2010.pdf.

51 Ustanovení § 30 odst. 1 řádu výkonu vazby.

Průběh dne obviněného

6. Režimová opatření

Mezi základními principy Evropských vězeňských pravidel je, že „omezení ukládaná osobám zbaveným svobody budou v nezbytně minimálním rozsahu a úměrná legitimnímu účelu, pro který byla uložena“⁵² a že se život ve vězení „musí co možná nejvíce přibližovat pozitivním aspektům života na svobodě“.⁵³

Vnitřní řád pro obviněné navštívené věznice stanoví například, že obviněný má povinnost povstat při vstupu zaměstnance věznice do cely.⁵⁴

Uvedené opatření považuji za nepřiměřené, přičemž jsem jej již v minulosti ve věznicích kritizovala.⁵⁵ Pro povinnost povstat při příchodu příslušníka do cely vyplývající z vnitřního řádu není možné nalézt oporu v právních předpisech. Považuji ji za povinnost vyžadovanou nad rámec zákona. Jedná se podle mě o relikv minulosti, kdy Vězeňská služba České republiky byla pojímána jako vojenský útvar, a tak bylo i s vězněnými osobami zacházeno. V dnešní době se dle mého názoru jedná o překonaný přístup a uvedenou povinnost sledávám nepřiměřenou, postrádající smysl a účel.

Opatření:

- 11) Upustit od povinnosti obviněných povstat při vstupu příslušníka do místnosti (bezodkladně)**

7. Hygiena

Obvinění by měli mít možnost se osprchovat v teplé vodě, pokud možno denně, nejméně však dvakrát týdně. Minimální standard dvou osprchování týdně stanoví rovněž i řád výkonu vazby,⁵⁶ přičemž současně zákon o výkonu vazby obviněným ukládá povinnost dodržovat zásady hygieny.⁵⁷

Věznice umožňuje obviněným se osprchovat dvakrát týdně, pokud se nejedná o obviněné s doporučením lékaře pro častější sprchování. Někteří obvinění uvedli, že jim je umožněno se osprchovat rovněž po sportovních aktivitách. Z rozhovorů však vyplynulo, že praxe v tomto není jednotná u všech příslušníků. Sprchování probíhá tak, že příslušník sepne

52 Ustanovení odst. 3 Evropských vězeňských pravidel.

53 Ustanovení odst. 5 Evropských vězeňských pravidel.

54 Ustanovení čl. 21 odst. 1 vnitřního řádu pro obviněné Věznice Plzeň ze dne 26. dubna 2018, (dále jen „vnitřní řád“).

55 Zpráva ze systematických návštěv veřejného ochránce práv – Věznice 2016, s. 43. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/ZARIZENI/Veznice/Veznice-2016.pdf.

56 Ustanovení § 36 odst. 1 řádu výkonu vazby.

57 Ustanovení § 21 odst. 6 písm. g) zákona o výkonu vazby.

spínač, který do sprch v koupelně pustí na necelých pět minut⁵⁸ teplou vodu. Objevily se stížnosti obviněných, že voda teče slabým proudem. Někteří obvinění si rovněž stěžovali, že pokud jdou do sprch ten den jako první, tak jim neteče teplá voda, protože nejprve „odtéká“ studená voda. Jeden z příslušníků uvedl, že z tohoto důvodu před zahájením sprchování obviněných první sprchový interval dne pustí „naprázdno“. Opět se ovšem nejedná o praxi dodržovanou všemi příslušníky.

Obrázek 12: Sprcha v 1. NP

Způsob, jakým nyní dochází ke sprchování obviněných, považuji za nevhodný. Za nedostatečnou považuji jak četnost možnosti osprchovat se, tak interval, v jehož rámci mají obvinění provedení hygieny stihnout. Uznávám, že řád výkonu vazby hovoří o sprchování dvakrát týdně, nicméně tento počet stanovuje jako minimální možný. Stejně tak i Evropská vězeňská pravidla doporučují denní teplou sprchu. Vzhledem k tomu, že denní sprchování je standardem běžné populace, se mi současná četnost sprchování v navštívené věznici jeví překvapivě malá. Jako vysloveně nepřiměřenou ji považuji u žen, které menstruuji. Rovněž jsem názoru, že by možnost osprchovat se po sportovní aktivitě měla být samozřejmostí nezávislou na vůli konkrétního příslušníka. Vzhledem k tomu, že sprchy se nacházejí na každém patře, v němž je vykonávána vazba, není jasné, proč nemohou být sprchy využívány i v jiné dny mimo ty, které jsou na daném patře stanoveny jako dny k provádění celkové hygieny.

Rovněž se domnívám, že délka intervalu, po který teče teplá voda ve sprše, je příliš krátká. Necelých pět minut jistě stačí k rychlému opláchnutí, avšak v případě, že se obviněný může sprchovat pouze dvakrát týdně, je otázkou, jestli je mu tímto doopravdy umožněno dostat jeho povinnosti dodržovat zásady hygieny. Opět poukazuji na problematiku obviněných žen, které mají mnohdy dlouhé vlasy, k jejichž umytí je potřeba více času.

Tématem, které rovněž vystalo při šetření, je možnost či nemožnost osprchovat se před odjezdem na eskortu. Obvinění uváděli, že záleží na čase odjezdu, nicméně

⁵⁸ Časový úsek, po němž teče ve sprše voda, pověření zaměstnanci Kanceláře měřili na dvou různých patrech. V jedné sprše byly naměřeny interval 4 minuty 55 sekund, ve sprše na jiném podlaží to bylo pouze 4 minuty 30 sekund.

před dlouhými eskortami zpravidla do sprchy jdou. U krátkých eskort (na soudy v Plzni) sprchování možné není. Zrovna při příležitostech, kdy je důležitá sebe prezentace osoby, jako je soudní jednání, se domnívám, že by mělo být samozřejmostí, že obviněný má možnost se osprchovat.

Opatření:

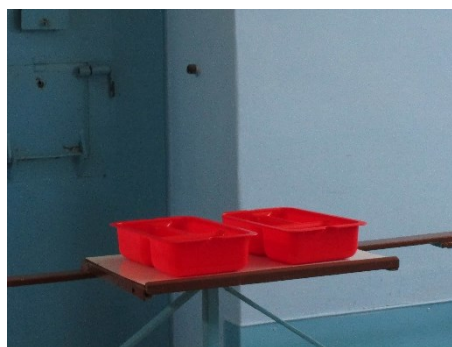
12) Zavést častější a delší sprchování všech obviněných (do 3 měsíců).

8. Strava

Obviněným má být poskytována strava v souladu s ustanoveními relevantních právních předpisů.⁵⁹ Podávání stravy by mělo probíhat tak, aby byla zajištěna důstojnost obviněných a jejich kulturní a náboženské tradice.

8.1 Způsob podávání jídla

V navštívené věznici je strava podávána v intervalech stanovených vnitřním řádem, přičemž obvinění se stravují na svých celách u stolu, který je povinným vybavením každé cely. Jídlo je podáváno v červených plastových tabletech a obvinění jídlo konzumují pouze polévkovými lžícemi. Různily se názory obviněných na chuť a množství poskytované stravy.

Obrázky 13 a 14: Červené plastové tablety, v nichž je podáváno jídlo

To, že obvinění jí své jídlo z plastových tableťů a jenom lžící, považuji za nedůstojné. Doporučuji vydávat stravu na talířích, a u těch obviněných, u kterých to nepředstavuje bezpečnostní riziko, i s kompletním příborem.

Opatření:

13) Jídlo servírovat v talířích a s příborem, pokud to u konkrétních obviněných nepředstavuje bezpečnostní riziko (do 3 měsíců).

8.2 Vegetariánská strava

Věznice v době systematické návštěvy poskytovala 15 druhů diet,⁶⁰ avšak vegetariánskou stravu nepřipravovala. Vzhledem k tomu, že pokud je věznice schopna připravit 15 druhů

59 Ustanovení § 11 zákona o výkonu vazby a ustanovení § 27 a 28 řádu výkonu vazby, dále rozvedené nařízením generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 30/2014, o stravování ve Vězeňské službě České republiky.

diet, věřím tomu, že připravit o jednu více, by nemělo být pro věznici nepřiměřenou zátěží. V tomto roce jsem již Věznici Plzeň upozorňovala na neposkytování vegetariánské stravy odsouzeným vězňům. V reakci na moji zprávu ze dne 1. dubna 2019 odpověděla věznice,⁶¹ že poskytování vegetariánské stravy již je zajištěno. Vzhledem k tomu, že se uvedený případ týkal odsouzených, **prosím věznici o vyjádření, zda je v současné době vegetariánská strava poskytována rovněž i obviněným.**

8.3 Muslimská strava

Věznice při návštěvě poskytla kopii jídelního lístku vězeňské kuchyně za období od 1. až 31. března 2019. Jeho prozkoumáním jsem zjistila, že dne 2. března byl jako přídavek pro pracující podáván chléb se slaninou. Nicméně u muslimské stravy nebyla slanina ničím nahrazena. Slanina je jako produkt z vepřového masa pro muslimskou dietu prvkem nevhodným. Považuji za nutné poznamenat, že takzvaný „přídavek P (mal)“ se osob ve vazbě týkat prakticky nemůže, vzhledem k tomu, že v současnosti žádný obviněný nepracuje. Přesto na tento nedostatek upozorňuji, aby k této chybě již v budoucnosti nedošlo.

9. Aktivity

Všichni obvinění by měli mít možnost trávit minimálně osm hodin denně mimo svou celu, přičemž by měli tento čas využívat k různým smysluplným aktivitám.⁶² Těmi by měly být sportovní, kulturní či jiné volnočasové aktivity.⁶³

Věznice mi při návštěvě poskytla dokument obsahující nabídku aktivit pro obviněné: *pohovory se specialisty, studovna, kurz komunikace, všeobecně vzdělávací kurz, kurz angličtiny, kurz němčiny, kurz češtiny pro cizince, pracovní činnosti, čtenářský kroužek, poslechový kroužek, videokroužek, sledování televize, kroužek stolních her, míčové hry v tělocvičně, pohybové aktivity na vycházkovém dvoře, pohybové aktivity ve společných prostorech, kondiční cvičení, drogová poradna, drogové poradenství COKUZ*. Pro uvedené aktivity jsou ve věznici vyhrazeny adekvátní prostory: kulturní místnosti, posilovny, tělocvična, studovna, knihovna, víceúčelová místnost.

Obvinění potvrdili, že kurz českého jazyka je koncipován pro osoby hovořící vietnamsky, avšak obvinění cizinci hovořící jiným jazykem možnost kurzu češtiny neměli. Přestože měli obvinění relativní přehled v tom, jaké aktivity věznice nabízí, jsem přesvědčena, že by na celách měl být k dispozici seznam aktivit, kterých se je možné účastnit.

Jako **příklad dobré praxe** považuji systém zaznamenávání aktivit, jenž má věznice vytvořen a v němž jsou zaznamenávány aktivity, které obvinění absolvují, případně měli absolvovat,

60 Základní, nedráždivou, muslimskou, kašovitou, šetřící, výživovou, šetřící/neslanou, warfarinovou, cukrovkovou, bezlepkovou a pankreatickou.

61 Dopis ředitele Věznice Plzeň ze dne 17. dubna 2019, č. j. VS-19540-28/ČJ-2019-801103.

62 Bod 57 Zprávy CPT z návštěvy ČR v roce 2014.

63 Ustanovení odst. 27.6 Evropských vězeňských pravidel.

ale odmítli. V programu jsou vytvořeny následující kolonky: *jméno a další info o obviněném, datum (aktivity), od-do, aktivita, čas (jak dlouho bylo využito), norma (na jak dlouho je nárok, využití (v procentech a barevným pruhem), poznámka (využito, nevyužito, odmítnuto)*. Díky tomu, že se do tohoto systému zaznamenává aktivita veškerých obviněných, je možné si udělat obrázek, kolik času obvinění tráví na celách.

Z vyjádření vedení je cílem obviněným zajistit tři hodiny aktivit denně, v čemž není zahrnuta zákonem stanovená hodinová vycházka. Jak jsem uvedla v úvodu této kapitoly, standardy Výboru CPT požadují, aby se vězněné osoby nacházely mimo svoji celu minimálně osm hodin denně. Chápu, že dostat tohoto čísla je obtížné s ohledem na vytíženost personálu, nicméně dávám věznici ke zvážení rozšíření množství aktivit, jichž se obvinění mohou účastnit.

Opatření:

14) Vytvořit seznam věznicí nabízených aktivit a dát ho do každé cely (do 6 měsíců).

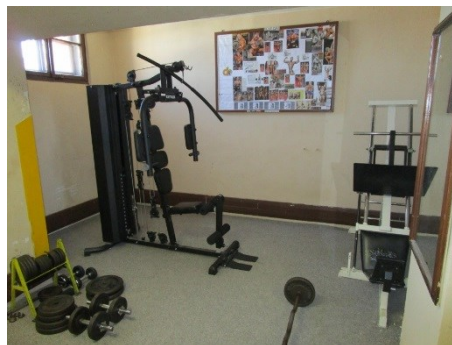
9.1 Knihovna

V prostorech oddělení výkonu vazby se nachází obsáhlá knihovna pro obviněné vybavená velkým množstvím knih různých žánrů a v různých jazycích. Vzhledem k tomu, že obviněným není na celách dostupný seznam knih, chodí si osobně půjčovat knihy každý čtvrtek. V knihovně se sice seznam dostupné literatury nachází, avšak mnozí obvinění o něm nevědí. Oceňuji, že jim s výběrem v případě potřeby napomáhá civilní personál. Avšak považuji za vhodné, aby v každé cele byl také k dispozici seznam knih. Obvinění by tak měli možnost si na cele v klidu projít seznam knih a zvážit, o vypůjčení jaké literatury mají zájem.

9.2 Pohybové aktivity

Pro vykonávání pohybové aktivity mohli obvinění navštěvovat pravidelně dvakrát týdně posilovnu v jejich patře. Někteří obvinění ze zmírněné vazby na prvním podlaží si stěžovali, že do ní mohou jenom po dvou, přičemž se musí jednat o dva obviněné ze stejné strany volné vazby, přestože se mohou vidět v průběhu dne. Obvinění ze standardního režimu dále uvedli, že mají možnost využívat i velké tělocvičny. Sporným bodem návštěvy je přístup na velký vycházkový dvůr, k němuž se více vyjádřím v následující podkapitole věnující se vycházkám.

Není mi zřejmé, proč jsou obvinění z vazby se zmírněným režimem ohledně pohybových aktivit omezování více než ostatní obvinění. Přestože chápu, že mají tyto obvinění více prostoru k pohybu v době, kdy mohou trávit čas ve společných prostorech jejich vazby, toto by jim nemělo jít k tíži. V této souvislosti poukazuji na výše zmíněné stížnosti ohledně využívání posilovny, ale také i fakt, že nemohou chodit hrát míčové hry do velké tělocvičny.

Obrázky 15 až 17: Posilovny v 1. NP (vlevo nahoře) a 3. NP (vpravo nahoře), a velká tělocvična (dole)

9.3 Vycházky

Obvinění mají právo se každý den účastnit minimálně hodinové vycházky, která může být omezena nebo zrušena pouze za určitých podmínek.⁶⁴ Výbor CPT zastává názor, že by vycházkové dvory měly být přiměřeně velké k počtu obviněných, kteří by při vycházkách měli mít možnost vykonávat fyzickou aktivitu.⁶⁵

Obrázek 18: Velký vycházkový dvůr

Přestože se v navštívené věznici nachází velice pěkný vycházkový dvůr pro obviněné (který jde srovnat s běžnými velkými dvory pro odsouzené), je využíván pouze relativně málo. Na toto nejvíce trpěli obvinění ubytovaní na oddíle se zmírněným režimem, kteří uváděli, že se do tohoto prostoru dostanou jednou za jeden až dva měsíce. Ostatní obvinění uváděli

⁶⁴ Ustanovení § 18 odst. 2 zákona o výkonu vazby.

⁶⁵ Bod 58 Zprávy CPT z návštěvy ČR v roce 2014.

frekvenci přibližně dvakrát týdně. Toto ovšem souvisí s tím, že věznice využívání tohoto vycházkového dvora nevnímá jako vycházky, ale vykonávání fyzické aktivity pod dohledem civilního personálu. S ohledem na to, jak nevhodné pro vycházky jsou zbylé vycházkové dvory (betonové trojúhelníkové výseče), je toto rozhodnutí věznice nešťastné, přestože k němu došlo z důvodu personální situace ve věznici. I tak bych uvítala, kdyby se vedení věznice do budoucna pokusilo tento problém vyřešit, aby velký vycházkový dvůr obvinění využívali v co největší míře.

Obrázky 19 až 21: Kóje využívané pro zákonem stanovené hodinové vycházky

Vzhledem k tomu, že obvinění musí trávit vycházky v trojúhelníkových betonových kójkách, mnoho z nich raději na vycházku vůbec nejde. Dle jejich tvrzení jich také v těchto dvorech bývá více, než je prostoru k sezení. Přístřešky považují za nedostatečné s ohledem na počet obviněných vykonávajících náraz vycházky, kdy by se pod ně před nepřízní počasí nemohli všichni schovat. Rovněž ani současná dispozice neumožňuje pod stříškami sedět (viz fotografie výše).

Obecně lze shrnout, že dvory už svojí samotnou dispozicí nejsou nejvhodnější k vykonávání fyzické aktivity, kterou by měli mít obvinění možnost při vycházkách provozovat. S tímto dále souvisí, že prostor těchto vycházkových dvorů není dimenzován na počet vězňů, kteří jsou tam spolu umístováni. Přestože jsem si vědoma potíží, jakým věznice v otázce vycházek čelí, současný systém považuji za neutěšený, a proto navrhuji jeho celkové přehodnocení.

Opatření:

- 15) Komplexně přehodnotit systém využívání velkého a malých vycházkových dvorů, aby byl velký vycházkový dvůr více využíván všemi obviněnými a současně byl**

snížen počet obviněných realizujících současně vycházku v malých dvorech (do 1 roku).

16) Zvětšit přístřešky na vycházkových dvorech a umístit pod ně sezení (do 3 měsíců).

10. Kontakt s vnějším světem

Nezbytným důsledkem umístění do věznice je omezení mnoha práv osob, mezi nimi i práva na rodinný život. Omezení tohoto práva by však mělo být co nejmenší, přičemž umožnění kontaktu s vnějším světem mimo jiné snižuje i stres obviněných, což dále působí preventivně proti vzniku mezilidských konfliktů. Kontakt s vnějším světem probíhá různou formou, například skrze korespondenci, telefonování nebo přijímání návštěv a balíčků.

10.1 Telefonování

Pro udržování vztahů se svými blízkými má obviněný právo s nimi telefonovat, pokud u něho není důvodem vazby obava, že bude mařit vyšetřování.⁶⁶ Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR dále uvádí, že obvinění mají právo až na 20 minut telefonování denně.⁶⁷ Přestože má každý právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života,⁶⁸ obvinění musí strpět, že je toto jejich právo zákonem o výkonu vazby omezeno, když dochází k odposlechu telefonních hovorů věznicí.⁶⁹ Na druhou stranu by věznice měla zajistit soukromí rozhovorů po telefonu s ohledem na ostatní osoby.

Ve věznici jsou telefony umístěny v jednotlivých patrech. V obou oddílech se zmírněným režimem jsou telefony ve společném prostoru, takže mohou telefonovat v době, kdy se v tomto prostoru volně nacházejí. Předvádění obviněných z cel standardní vazby k telefonu a nutnost příslušníka být s obviněným po celou dobu rozhovoru je zatěžující.

Doporučuji věznici zvážit možnost umístění telefonů přímo na jednotlivé cely obviněných. Při takovém řešení odpadne nutnost odvádět jednotlivé obviněné k telefonu, a díky tomu by se vrchní dozorcí mohli věnovat jiné práci. Tato praxe je přitom zavedena v některých zahraničních věznicích. Došlo by též i k naplnění požadavku co nejčastější komunikace s rodinou obviněných, který je zakotven v Evropských vězeňských pravidlech.⁷⁰ Jako alternativní řešení se pak nabízí umístění telefonů na vycházkových dvorech. V takovém případě je však nutné, aby vycházkový dvůr byl rozměrově odpovídající počtu osob, které tam vykonávají vycházku. V opačném případě by mohlo docházet k zásahu do soukromí telefonujícího obviněného ze strany ostatních obviněných.

66 Ustanovení § 13a zákona o výkonu vazby.

67 Ustanovení § 5 odst. 2 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 13/2017, k realizaci telefonních hovorů obviněných, odsouzených a chovanců, ve znění pozdějších předpisů.

68 Ustanovení čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

69 Ustanovení § 13a odst. 5 zákona o výkonu vazby.

70 Ustanovení odst. 24.4 Evropských vězeňských pravidel.

10.2 Návštěvy

Podle zákona o výkonu vazby má obviněný právo na devadesátiminutovou návštěvu jednou za dva týdny.⁷¹ Evropská vězeňská pravidla dále stanoví, že návštěvy musí být organizovány tak, aby měli vězni možnost udržovat a rozvíjet rodinné vztahy pokud možná co nejnornálnějším způsobem.⁷²

Pro návštěvy obviněných byly k dispozici dvě návštěvní místnosti. Základní je uspořádána v restauračním stylu, kdy návštěva sedí s obviněným naproti sobě u stolu. V této místnosti se nachází i toaleta pro návštěvy. Druhá místnost primárně slouží jako místnost pro případy, kdy obviněného navštíví i děti, protože je zde vybaven dětský koutek spolu s přebalovacím pultem. Dále je v této místnosti umístěn automat na občerstvení. Současně tato místnost je využívána pro bezkontaktní návštěvy.

Obrázky 22 až 24: Návštěvní místnost hlavní (nahore) a návštěvní místnost s dětským koutem (dole)

V otázce návštěv jsem nezaznamenala zásadní stížnosti. Někteří obvinění však nevěděli o existenci místnosti s dětským koutem a o automatu na drobné občerstvení. Doporučuji o tomto nově příchozí ústně poučovat. Také bych uvítala, aby se automat na občerstvení či i nápoje nacházel i v hlavní návštěvní místnosti.

Z vyjádření vedení vyplývá, že věznice nedisponuje prostory pro uskutečňování návštěv bez sluchové a zrakové kontroly. Protože zákon o výkonu vazby dává řediteli pravomoc umožnit uskutečnění návštěvy bez sluchové, případně i zrakové kontroly,⁷³ měla by

71 Ustanovení § 14 odst. 1 zákona o výkonu vazby.

72 Ustanovení odst. 24.4 Evropských vězeňských pravidel.

73 Ustanovení § 14 odst. 5 zákona o výkonu vazby.

ve věznici být v budoucnosti vytvořena tomuto účelu odpovídající místnost, aby obvinění měli možnost využívat i tento druh návštěv pro udržování a rozvíjení rodinných vztahů v potřebné míře co nejnornálnějším způsobem.

Další zjištění z návštěvy

11. Zdravotní péče

11.1 Vstupní prohlídky

Obviněný je povinen se podrobit vstupní lékařské prohlídce,⁷⁴ která se má provést neprodleně, nejpozději do čtyř pracovních dnů.⁷⁵ Podle Výboru CPT⁷⁶ má být vstupní prohlídka prováděna již v den přijetí obviněného, tedy i o víkendu, aby se tak zamezilo případnému rozšíření infekčních nemocí.⁷⁷ Bezodkladné vyšetření při příjmu obviněného do věznice je také významným nástrojem k předcházení špatnému zacházení v policejní cele. Tento postup je dále vhodný pro prevenci sebepoškozování a sebevražd, ale také umožňuje rychlejší zapojení obviněného do režimu výkonu vazby.

Ze zdravotnické dokumentace několika obviněných, kteří byli do vazby dodáni v pátek, vyplývá, že vstupní lékařská prohlídka byla provedena až v pondělí. Takový postup odpovídá nařízení ministra spravedlnosti z roku 2008.⁷⁸ Neodpovídá však současným mezinárodním standardům, které uvádím výše. Doporučuji, aby vstupní lékařská prohlídka byla provedena v den přijetí obviněného do vazby, nejpozději však v den následující.

Opatření:

- 17) Provádět vstupní lékařské prohlídky bezodkladně po nástupu do vazby nejpozději následující den (průběžně).**

11.2 Přítomnost příslušníka

Zákon stanoví,⁷⁹ že při poskytování zdravotních služeb osobám ve výkonu vazby může být na dohled přítomen příslušník vězeňské služby, přičemž na doslech může být přítomen pouze tehdy, jde-li o ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti. Výbor CPT již dlouhodobě

74 Ustanovení § 18 odst. 5 zákona o výkonu vazby.

75 Ustanovení § 60 nařízení ministra spravedlnosti č. 4/2008, o poskytování zdravotní péče osobám ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody.

76 Ústavní soud v jednom ze svých nálezů uvádí, že Výbor CPT je expertní orgán, jehož výklad sice není právně závazného charakteru, ale v souvislosti se špatným zacházením by měly orgány České republiky vzít jeho výklad v úvahu. Od takového výkladu se lze sice na rozdíl od závazného výkladu odchýlit, avšak taková odchylka musí být velmi důkladně a přesvědčivě odůvodněna. Viz bod č. 58 a 59 nálezu Ústavního soudu ze dne 27. října 2015, sp. zn. I. ÚS 860/15.

77 Rada Evropy. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícím u zacházení nebo trestání. *Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání ve dnech 21. až 30. dubna 2002*, CPT/Inf (2004) 4, odst. 90. Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680695650>.

78 Tamtéž.

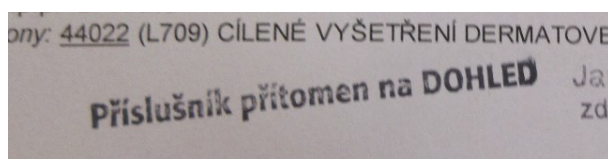
79 Ustanovení § 46 odst. 1 písm. g) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o zdravotních službách“).

zastává názor, že všechna lékařská vyšetření vězňů mají probíhat mimo doslech, a pokud konkrétní lékař nepožaduje jinak, tak rovněž i mimo dohled příslušníků.⁸⁰ Vždy proto doporučuji řídit se standardem CPT, respektujícím více práva obviněných.

Ze shodných vyjádření personálu věznice i obviněných vyplývá, že při vyšetřeních v civilních zdravotnických zařízeních jsou příslušníci přítomni vždy v ordinaci z důvodu zajištění bezpečnosti. Avšak při choulostivějších vyšetřeních se postupuje tak, že obviněný se nachází za závěsem či jinou zábranou a příslušníci mají na očích pouze lékaře.

Na druhou stranu jsem při studiu zdravotnické dokumentace objevila, že při vyšetření vězeňskými lékaři se zaznamenává, pokud byl při vyšetření přítomen příslušník na dohled. Toto považuji za **dobrou praxi**, protože je rovněž i zjevné, že příslušníci nejsou při vyšetřeních přítomni plošně vždy, ale po zhodnocení rizik či na přání lékaře.

Obrázek 25: Razítko ve zdravotnické dokumentaci indikující přítomnost příslušníka v ordinaci

11.3 Zaznamenávání zranění

Právní úprava výkonu vazby zdůrazňuje nutnost zabezpečit obviněným dostatečnou ochranu před neoprávněným násilím a efektivně odhalovat jeho stopy. Obvinění nesmí být také vystavováni psychickému či fyzickému nátlaku.⁸¹ Jedním z opatření,⁸² které slouží k ochraně bezpečnosti obviněného, je i vstupní lékařská prohlídka.⁸³

Zjistí-li lékař během prohlídky stopy po fyzickém násilí, které nelze jednoznačně dávat do souvislosti s případným předchozím sebepoškozením nebo zraněním, vyhotoví o svém zjištění záznam do příslušného formuláře. Tím může vězeňská zdravotnická služba významně přispívat k prevenci špatného zacházení v období bezprostředně po vzetí do vazby.

Podle Výboru CPT i Výboru proti mučení (CAT)⁸⁴ pokaždé, když lékař zaznamená zranění odpovídající sdělení obviněného o špatném zacházení (nebo která i při absenci obviněného svědčí o špatném zacházení), je zpráva okamžitě a systematicky předkládána příslušnému

80 Bod 78 Zprávy CPT z návštěvy ČR v roce 2014.

81 Srov. ustanovení § 2 zákona o výkonu vazby či ustanovení § 7 odst. 1; § 61; § 36 odst. 3 řádu výkonu vazby.

82 Dále jím jsou například zrakové prohlídky osob zařazených do seznamu podle nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 2/2019, o předcházení, zabránění a včasném odhalování násilí mezi obviněnými, odsouzenými a chovanci.

83 Ustanovení § 7 odst. 1 řádu výkonu vazby.

84 Výbor proti mučení, který byl zřízen na základě článku 17 Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

státnímu zástupci bez ohledu na přání dotyčné osoby.⁸⁵ Také pokud je zjištěno, že zadržovaná osoba má na sobě zranění, která jasně naznačují, že s ní bylo špatně zacházeno, a ona odmítá prozradit jejich příčinu nebo sdělí důvod nesouvisející se špatným zacházením, měla by být její tvrzení přesně zdokumentována a předána příslušnému orgánu spolu s úplným popisem objektivního lékařského nálezu.⁸⁶ Podle Výboru CPT by dále princip zachování lékařského tajemství neměl bránit podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení získaných v konkrétním případě zdravotnickými pracovníky.⁸⁷

Ve standardu Výboru CPT, který se týká právě pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení, je uvedeno, že v mnoha státech jsou zranění zaznamenávána velmi povrchně.⁸⁸ Také ve zprávě z návštěvy ČR v roce 2014 poukazuje tento orgán na neúplné či ledabyle vyplněné formuláře o zraněních v navštívených věznicích.⁸⁹

Podle standardů Výboru CPT by měl záznam dále obsahovat popis *tvrzení dotyčné osoby, která se týká lékařské prohlídky (včetně jejího popisu vlastního zdravotního stavu a jakýchkoli tvrzení o špatném zacházení); plný popis objektivního lékařského nálezu založený na důkladném vyšetření; lékařská pozorování ve světle předchozích dvou požadavků, naznačující shodu, nebo naopak neshodu mezi vznesenými tvrzeními a objektivním lékařským nálezem.* Výbor dále uvádí jako žádoucí, aby byly pořízeny fotografie zranění,⁹⁰ které budou následně založeny do zdravotnické dokumentace.⁹¹

Pro obsah detailnějšího popisu lze analogicky odkázat na tzv. Istanbulský protokol,⁹² který například v případě popisu zranění kůže uvádí, že by záznam měl obsahovat umístění, symetrii, tvar, velikost, barvu, popis povrchu kůže a další.⁹³

85 Zpráva CPT z návštěvy ČR v roce 2014, bod 77, s. 41-42, nebo bod. č. 77 standardu CPT o Pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806ccc36>. Stejně také viz Závěrečná doporučení CAT k šesté periodické zprávě České republiky, bod 13 písm. d), str. 3. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/G1817117_Cze.docx.

86 Bod 77 standardu CPT o Pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806ccc36>.

87 Bod 77 z 23. obecné zprávy CPT, publikované v roce 2013.

88 Bod 72 standardu CPT o Pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení.

89 Zpráva CPT z návštěvy ČR v roce 2014, bod 77, s. 41-42. Obecně pak na nízkou kvalitu vyplňovaných formulářů odkazuje ve svém standardu Pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení.

90 Podle bodu 176 Istanbulského protokolu je pořízení fotodokumentace pro případné účinné vyšetřování esenciální.

91 Bod 74 standardu CPT o Pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení.

92 Plným názvem Zásady pro účinné vyšetřování a dokumentaci mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání. Tento dokument byl v roce 1999 předložen Vysokému komisaři OSN pro lidská práva a přijat jako oficiální, byť právně nezávazný dokument OSN, na jehož vytvoření se však podílelo více než 75 odborníků na právo, zdraví a lidská práva, dále také přes 40 různých organizací. Dokument je v anglickém jazyce dostupný z: <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/training8Rev1en.pdf>.

93 Bod 176 Istanbulského protokolu.

Zranění by tak mělo být na předemtném formuláři popsáno vyčerpávajícím způsobem, doplněno o fotografii vyhotovenou při prohlídce zdravotnickým personálem. Oba podklady by tak měly sloužit pro lepší představu o zranění v případě, kdy by se následně postupovalo podle ustanovení trestního řádu.

Ze zjištění ze systematické návštěvy vyplývá, že zdravotnický personál nepožizuje fotografie zranění, protože nemá k tomuto potřebnou techniku. Nicméně případné rány měří pravítkem. Fotodokumentaci pořizuje personál oddělení prevence a stížností pro účely výkonu jejich práce. S ohledem na zajištění prevence špatného zacházení a jeho efektivního odhalování a případně zaznamenávání jsem přesvědčena, že je vhodné, aby fotky případných zranění pořizoval i přímo zdravotnický personál a uchovával je ve zdravotnické dokumentaci obviněného. Považuji je za integrální součást kvalitního záznamu zranění. Plně se ztotožňuji s dalšími požadavky Výboru CPT na podobu tohoto záznamu, proto požaduji po věznici, aby tento standard byl naplňován.

Co se týče naplňování uvedených standardů na zaznamenávání zranění, vidím možný prostor ke zlepšení. Ve svých závěrech vycházím ze tří záznamů o zjištění (oznámení) fyzického násilí, které byly vytvořeny od začátku roku 2018. Z těchto dokumentů vyplývá, že grafické vyznačení stop provádí příslušník, který odhalil, že došlo k fyzické konfrontaci obviněných. Lékař již jen na druhou stranu tohoto dokumentu, který má ve svých spisech zástupce vedoucího oddělení výkonu vazby a trestu, uvede krátký popis výsledků prohlídky.⁹⁴ Tento způsob zaznamenávání zranění je zjevně nedostatečný ve světle popsaných mezinárodních standardů. Udivující pro mě je zjištění, že toto je jediný záznam z těchto lékařských prohlídek, protože ve zdravotnické dokumentaci o nich není zmínka, ani jakýkoli další zápis, což považuji za pochybení.

Opatření:

- 18) Pořizovat fotodokumentaci zranění obviněných a ukládat ji do příslušné zdravotnické dokumentace (průběžně).**
- 19) Poučit lékaře o tom, že záznam zranění vězněných osob má obsahovat co nejpřesnější popis události, zacházení a následných fyzických i psychických projevů, jak je udává vyšetřovaný, záznam o lékařském a psychologickém nálezu včetně barevných fotografií zranění, stanovisko lékaře, co se týká pravděpodobné souvislosti nálezu a možného špatného zacházení, a případné doporučení další péče (bezodkladně).**

94 Příklad zápisu ze dne 27. prosince 2018 (přepsáno včetně chyb):

„Provedena prohlídka po vzájemném napadení 21. 12. 2018

Udává v. s. bolestivost na 3. prstu LHK

Obj.hybnost není porušení, nenjsou známky ani povrchního poranění kůže“

11.4 Zdravotní prohlídka po zjištěném násilí

V roce 2019 bylo vydáno nové nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky o předcházení, zabránění a včasném odhalování násilí mezi obviněnými, odsouzenými a chovanci. Mimo jiné toto nařízení stanoví, že zaměstnanec, který zjistí případ fyzického násilí mezi vězni, má učinit opatření k zamezení takového násilí, poskytnutí první pomoci nebo zajištění lékařského ošetření zraněným a oznámení události přímému nadřízenému bez zbytečného odkladu.⁹⁵ Toto nařízení však stanoví i povinnost předvést či eskortovat k lékaři objekt fyzického násilí, pachatele fyzického násilí, příp. vězně, kteří se napadli vzájemně. Toto má být učiněno bez zbytečného odkladu.⁹⁶

Je nutno poznamenat, že v současnosti platné nařízení je účinné teprve od 15. února 2019. Před tímto datem bylo účinné nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 12/2012. Avšak ustanovení § 18 odst. 5 až 7 stanoví stejnou povinnost bezodkladného vyšetření lékařem.⁹⁷

Jak jsem uvedla v předcházející podkapitole, co se týče napadení mezi vězňenými osobami, k dispozici za rok 2018 a 2019 byly pouze tři případy. Jejich studiem jsem však odhalila další zásadní nedostatek.

- V pátek dne 21. prosince 2018 došlo ke vzájemnému napadení mezi dvěma obviněnými. Ze záznamů o zjištění (oznámení) fyzického násilí vyplývá, že ke zjištění napadení došlo v 16:43 h. Ke zdravotní prohlídce došlo až dne 27. prosince 2018. Tohoto dne byli také oba obvinění vyřazeni ze zmírněného režimu. Provedení prohlídky až po šesti dnech rozhodně nenaplnuje požadavek nařízení generálního ředitele.
- K dalšímu vzájemnému napadení došlo v pondělí dne 7. ledna 2019 v 19:37 h. K lékařské prohlídce došlo až ve středu dne 9. ledna 2019. Toto opět nepovažují za vyšetření bez zbytečného odkladu.
- K poslednímu evidovanému napadení došlo před půlnocí dne 12. března 2019, přičemž k lékařskému vyšetření došlo další den po obědě, což v kontextu celého incidentu byla dostačující reakce.

Uvědomuji si, že k pozdně provedeným zdravotním prohlídkám dochází kvůli tomu, že lékař dříve nebyl ve věznici přítomen. Toto však postup věznice neomlouvá, protože nařízení generálního ředitele předvídá možnost, aby byli vězni eskortováni k vyšetření mimo věznici. Vzhledem k tomu, že k případům fyzického násilí mezi obviněnými nedochází v navštívené věznici často, neměly by eskorty vězňů do civilního zdravotnického zařízení být pro věznici nepřiměřenou zátěží. Přestože z nově účinného nařízení vyplývá

95 Ustanovení § 19 odst. 1 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 2/2019, o předcházení, zabránění a včasném odhalování násilí mezi obviněnými, odsouzenými a chovanci.

96 Ustanovení § 19 odst. 5 až 7 NGR 2/2019.

97 Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 12/2012, o předcházení, zabránění a včasném odhalování násilí mezi obviněnými, odsouzenými a chovanci, ve znění pozdějších předpisů.

povinnost eskortovat jasněji než z nařízení dříve platného, možnost vyšetření u mimovězeňského poskytovatele byla možná v obou výše popsáných případech, v nichž jsem shledala pochybení na straně věznice.

Opatření:

- 20) Provádět zdravotní prohlídku v případě zjištěného násilí mezi vězni bezodkladně (průběžně).**

12. Vnitřní řád

Ředitel věznice má v souladu se zákonem o výkonu vazby a řádem výkonu vazby stanovit způsob realizace práv a povinností obviněných vnitřním řádem věznice.⁹⁸ Tento dokument upravuje většinu aspektů života obviněných při výkonu vazby,⁹⁹ proto je nezbytné, aby byl pro vězněné osoby srozumitelný. Standardy výboru CPT požadují, aby vnitřní řád zprostředkovaný vězňům obecně reflektoval schopnosti osob pochopit a přečíst text. Dostupné by tedy měly být verze v různých jazycích a zjednodušené verze textu pro mladistvé či osoby, kterým čtení a psaní dělá potíže.¹⁰⁰

V rámci šetření bylo zjištěno, že věznice disponuje různými jazykovými mutacemi vnitřního řádu, takže cizinci měli tento dokument k dispozici v jazyce, kterému rozumí. Nicméně vnitřní řád psaný zjednodušenou (tzv. easy-to-read) formou se ve věznici nenacházel. Vzhledem k tomu, že v době systematické návštěvy se ve věznici nacházeli dva mladiství a tato situace se jistě v budoucnu může opakovat, stejně jako mohou být do vazby umístěny osoby s lehkým mentálním postižením nebo neschopné číst, doporučuji věznici, aby alternativní variantu textu vnitřního řádu vytvořila. Toto jsem již v minulosti při své činnosti jedné z věznic doporučovala v souvislosti s osobami se sluchovým postižením.¹⁰¹

13. Stížnosti

Možnost podávání stížností je jedním ze základních nástrojů, který mohou obvinění použít, aby poukázali a případně následně i vyřešili problémy, kterým mohou ve vazbě čelit. Funkční stížnostní mechanismus je tedy důležitý pro prevenci špatného zacházení. Aby osoby neměly obavy z toho, kdo může jimi podané stížnosti číst, měly by být ke stížnostem vyhrazeny zvláštní schránky nesoucí označení, kdo je odpovědný za jejich vybírání.

V navštívené věznici se v oddílu pro výkon vazby nacházela jen jedna schránka na stížnosti, a to vedle dveří kanceláře zástupce vedoucího oddělení výkonu vazby a trestu. K této se mohou obvinění dostat pouze když procházejí tímto prostorem, tedy obvykle jednou

98 Ustanovení § 3 odst. 1 řádu výkonu vazby.

99 Ustanovení § 3 odst. 2 řádu výkonu vazby.

100 Informace dostupné v ustanovení odst. 130 24. obecné zprávy o činnosti Výboru CPT, 2015, CPT/Inf (2015) 1, dostupné z: <https://rm.coe.int/1680696a9c>, a v ustanovení odst. 54 26. obecné zprávy o činnosti výboru CPT, 2018, CPT/Inf (2017) 5, dostupné z: <https://rm.coe.int/168070af7a>.

101 Jednalo se o věc vedenou pod sp. zn. 5347/2018/VOP/JM. Zpráva o mém šetření a závěrečné stanovisko jsou dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/6262> a <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/6444>.

denně při cestě na vycházku, pokud na ni ovšem chtějí jít. Na schránce není uvedeno, kdo stížnosti z nich vyzvedává.

Obrázek 26: Schránka na stížnosti umístěná v 1. NP

Domnívám se, že by schránky na stížnosti měly být v každém patře, aby je mohli obvinění využít, i když kvůli tomu nechtějí být navedeni na vycházku. Vzhledem k tomu, že někteří obvinění mohou být odrazeni od podání stížnosti pokud si myslí, že schránku vybírá personál daného oddílu (např. z případného strachu z odplaty), je vhodné na stížnostní schránky označit informaci, kdo stížnosti ze schránky vybírá.

Opatření:

- 21) Umístit schránku na stížnosti na každé podlaží vazebního oddílu a schránky označit informací, kdo je vybírá a stížnosti vyřizuje (bezodkladně).**

Přehled opatření k nápravě

Bezodkladně	<ul style="list-style-type: none">• Nevylučovat automaticky možnost umístění obviněného ze závažnější trestné činnosti na zmírněnou vazbu (opatření č. 3)• Upustit od povinnosti obviněných povstat při vstupu příslušníka do místnosti (opatření č. 11)• Poučit lékaře o tom, že záznam zranění vězňených osob má obsahovat co nejpřesnější popis událostí, zacházení a následných fyzických i psychických projevů, jak je udává vyšetřovaný, záznam o lékařském a psychologickém nálezu včetně barevných fotografií zranění, stanovisko lékaře, co se týká pravděpodobné souvislosti nálezu a možného špatného zacházení, a případné doporučení další péče (opatření č. 19)• Umístit schránku na stížnosti na každé podlaží vazebního oddílu a schránky označit informací, kdo je vybírá a stížnosti vyřizuje (opatření č. 21)
Do 3 měsíců	<ul style="list-style-type: none">• Upravit kamerový systém v místnosti pro provádění osobních prohlídek tak, že bude pouze vytvářet záznam přístupný vybraným členům personálu, a to jen pro potřeby prošetření stížností a incidentů; o tomto poučovat prohlížené osoby (opatření č. 2)• Zavést častější a delší sprchování všech obviněných (opatření č. 12)• Jídlo servírovat v talířích a s příborem, pokud to u konkrétních obviněných nepředstavuje bezpečnostní riziko (opatření č. 13)• Zvětšit přístřešky na vycházkových dvorech a umístit pod ně sezení (opatření č. 16)
Do 6 měsíců	<ul style="list-style-type: none">• Vybavit cely omyvatelnými matracemi (opatření č. 6)• Vytvořit seznam věznicí nabízených aktivit a dát ho do každé cely (opatření č. 14)
Do 1 roku	<ul style="list-style-type: none">• Vytvořit vazbu se zmírněným režimem pro obviněné ženy (opatření č. 4)• Oddělit toalety na celách od zbytku místnosti stavebně-technickou přepážkou za současného zajištění účinného odvětrávání (opatření č. 7)• Komplexně přehodnotit systém využívání velkého a malých

vycházkových dvorů, aby byl velký vycházkový dvůr více využíván všemi obviněnými a současně byl snížen počet obviněných realizujících současně vycházku v malých dvorech (opatření č. 15)

Průběžně

- Provádět důkladné osobní prohlídky individuálně na základě zhodnocení rizik, a to tak, aby prohlížené osobě bylo umožněno sundat nejprve oděv od pasu nahoru a obléknout se, než bude sundávat oblečení od pasu dolů (opatření č. 1)
- Nožní pouta používat při eskortách pouze v odůvodněných případech, nikoli plošně u všech eskortovaných (opatření č. 5)
- Poskytovat obviněným týdně sedm kusů erárního spodního prádla a ponožek a dvě trika (opatření č. 8)
- Umožňovat kombinování vlastního a erárního oblečení (opatření č. 9)
- Zajišťovat možnost praní vlastního oblečení obviněných ve věznici (opatření č. 10)
- Provádět vstupní lékařské prohlídky bezodkladně po nástupu do vazby nejpozději následující den (opatření č. 17)
- Pořizovat fotodokumentaci zranění obviněných a ukládat ji do příslušné zdravotnické dokumentace (opatření č. 18)
- Provádět zdravotní prohlídku v případě zjištěného násilí mezi vězni bezodkladně (opatření č. 20)